

Sygn.akt III AUa 71/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marek Szymanowski

Sędziowie: Barbara Orechwa-Zawadzka

Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant: Anna Kuklińska

po rozpoznaniu na rozprawie 23 czerwca 2020 r. w B.

sprawy z odwołania H. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o prawo do emerytury rolniczej

na skutek apelacji H. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z 19 grudnia 2019 r. sygn. akt III U 984/19

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 12 listopada 2019 r. w ten sposób, że przyznaje H. K. prawo do emerytury rolniczej od dnia 1 lipca 2019 r.;

II. stwierdza, że rolniczy organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za niewyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydanie decyzji;

III. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w W. (Placówka Terenowa w O.) na rzecz H. K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych, przy czym zastrzega adwokat E. K. prawo ściągnięcia tej kwoty z wyłączeniem H. K..

D. Z. M. B. O.-Z.

Sygn. akt: III AUa 71/20

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12.11.2019 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego odmówił H. K. prawa do emerytury rolniczej uznając, że nie spełnia on przesłanek jej nabycia.

W odwołaniu od tej decyzji H. K. podniósł, że spełnia warunki uzyskania prawa do emerytury rolniczej bez konieczności wykazania 25 lat ubezpieczenia.

Rolniczy organ rentowy w toku całego postępowania konsekwentnie wnosił wniosł o oddalenie odwołania, podnosząc że H. K. nie spełnia warunków do przyznania mu prawa do emerytury rolniczej, gdyż nie legitymuje się 25-letnim okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, a zgromadził 20 lat, 8 miesięcy i 23 dni.

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Ostrołęce odwołanie oddalił. Sąd Okręgowy w oparciu o dokumenty znajdujące się w aktach rentowych ZUS i (...) oraz zeznania H. K. (k.17) ustalił, że urodził się on 12.02.1954 r. Jego rodzice mieli gospodarstwo rolne i (...) pracował w tym gospodarstwie po ukończeniu 16 roku życia, czyli od dnia 12.02.1970 r. do 04.09.1972 r.

Następnie podjął zatrudnienie w Kablobetonie w O., gdzie pracował od 05.09.1972 r. do 30.09.1976 r. i mieszkał w tym okresie w O..

Następnie powrócił na gospodarstwo rodziców, gdzie pracował jako ich domownik w okresie od 15.10.1976 r. do 01.05.1977 r.

Od 02.05.1977 r. do 17.06.1986 r. pracował w (...) w M. i nadal mieszkał w gospodarstwie rolnym rodziców.

Od 01.01.1985 r. H. K. został właścicielem gospodarstwa rolnego i od tej daty opłacał składki na ubezpieczenie społeczne rolników. Składki te opłacał do 30.06.1997 r.

W okresie od 01.03.1997 r. do 31.03.2008 r. H. K. otrzymywał rentę rolniczą.

Następnie od 01.04.2008 r. do 24.05.2013 r. ponownie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Od 25.04.2013 r. uzyskał prawo do renty rolniczej, które wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 30.04.2019 r. (III U 1050/17) zostało mu przyznane na stałe. W okresie pobierania prawa do renty H. K. nie opłacał składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe.

H. K. ma ustalony kapitał początkowy. W konsekwencji decyzją ZUS z dnia 18.02.2019 r. otrzymał prawo do emerytury kapitałowej, począwszy od dnia 12.02.2019 r. Do emerytury ma doliczone zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników za okres 16 lat, 10 miesięcy i 24 dni.

Prawo do wypłaty renty rolniczej zostało mu zawieszona z uwagi na fakt pobierania emerytury kapitałowej jako świadczenia korzystniejszego.

W dniu 17.07.2019 r. H. K. złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury rolniczej. Organ rentowy zaskarżoną decyzją odmówił mu tego prawa. Ustalił bowiem, że H. K. zgromadził 20 lat, 8 miesięcy i 23 dni okresów podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, zamiast wymaganych 25 lat. Organ rentowy zaliczył następujące okresy pracy w gospodarstwie rolnym rodziców odwołującego: od 23.02.1970 r. do 04.09.1972 r., od 15.10.1976 r. do 01.05.1977 r. Nadto zaliczył pracę we własnym gospodarstwie w okresach: od 01.01.1985 r. do 30.06.1997 r. i od 01.04.2008 r. do 24.05.2013 r.

Czyniąc rozważania Sąd Okręgowy rozważał, czy odwołujący spełnia warunki do uzyskania prawa do emerytury rolniczej, w szczególności czy zasadne jest twierdzenie odwołującego, że z chwilą uzyskania powszechnego wieku emerytalnego (65 lat), przysługuje mu z urzędu przekształcenie prawa do reny rolniczej na prawo do emerytury rolniczej. Sąd Okręgowy dostrzegł, że warunki konieczne do emerytury rolniczej, wynikają z art. 19 ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz.299 ze zm.) i są nimi:

- osiągnięcie wieku emerytalnego wynoszącego dla mężczyzn 65 lat;
- podleganie ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20. Jak zatem wynika z brzmienia przywołanego powyżej przepisu - warunkiem koniecznym do uzyskania prawa do emerytury rolniczej jest zgromadzenie 25 lat podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Nie jest natomiast wystarczające

spełnienie jedynie warunku wieku emerytalnego. Wbrew przekonaniu odwołującego, nie ma również żadnego innego przepisu, który dozwalałby na przejście na emeryturę po ukończeniu 65 lat, lecz bez zgromadzenia wskazanego powyżej 25-letniego stażu. Taka możliwość istnieje jedynie w przypadku uzyskania prawa do emerytury kapitałowej z ZUS, która nie wymaga zgromadzenia określonego stażu. Jednakże uzyskanie świadczeń z ZUS i KRUS jest regulowane przez dwa odrębne systemy, a każdy z nich zawiera odmienną regulację w zakresie uzyskania prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy dążył do wyjaśnienia najistotniejszej kwestii tj. tego czy odwołujący się zgromadził 25 lat okresów podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Sąd wskazał, że w myśl art. 20 ww. ustawy, do którego odsyła art. 19 ww. ustawy - do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 zalicza się okresy:

- 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990;
- 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.;
- 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi.

Przy czym okresów tych nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. Nadto osobom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. nie zalicza się okresów, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy. Ograniczenie to dotyczy zatem odwołującego.

W oparciu o art. 20 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy organ rentowy zaliczył odwołującemu okresy pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 23.02.1970 r. do 04.09.1972 r. i od 15.10.1976 r. do 01.05.1977 r. Nie zaliczył mu jedynie okresów, w których odwołujący zatrudniony był poza rolnictwem. Okresy te nie podlegają zaliczeniu, gdyż w myśl art. 20 ust. 1 pkt 3 w zw. z ust. 3 – osobom urodzonym po 31.12.1948 r. nie zalicza się okresów wykonywania pracy zawodowej.

Sąd I instancji analizował również, czy istnieje możliwość zaliczenia okresów, w których odwołujący wykonywał pracę zawodową równocześnie jako pracę w gospodarstwie rolnym w charakterze domownika rolnika, o którym to okresie mowa w art. 20 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy. Do dnia 31.12.1982 r. nie było przepisów definiujących domownika rolnika ani obejmujących go ubezpieczeniem rolniczym, dlatego zdaniem Sądu należałoby zastosować przepisy najbliższe temu okresowi tj. przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (t.j. Dz.U. z 1989 r., Nr 24). Według art. 2 pkt 2 tej ustawy za domownika uważa się członków rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyły 16 lat, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie rolnym stanowi ich główne źródło utrzymania.

Odwołujący podlegał wówczas innemu ubezpieczeniu społecznemu w związku z wykonywaniem zatrudnienia. Już zatem choćby z tego względu brak jest podstaw, aby zaliczyć ten okres do stażu niezbędnego do uzyskania prawa do emerytury rolniczej. Ponadto w okresie od 05.09.1972 r. do 30.09.1976 r., gdy odwołujący pracował w Kablobetonie, nie mieszkał w gospodarstwie rodziców, wyprowadził się do O.. Zatem dodatkowo nie spełniał definicji domownika rolnika, gdyż nie pozostawał we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikami. W okresie od 02.05.1977 r. do 17.06.1986 r., gdy odwołujący pracował w (...), zamieszkał wprawdzie w gospodarstwie rodziców, lecz okresu tego także nie można zaliczyć do stażu koniecznego do uzyskania prawa do emerytury rolniczej. W tym okresie prace wykonywane w gospodarstwie rolnym w ramach pomocy rodzicom nie stanowiły bowiem jego głównego źródła utrzymania. Nadto skoro wówczas odwołujący wykonywał pracę poza rolnictwem w pełnym wymiarze czasu pracy, to oczywistym jest, że nie mógł pracować w gospodarstwie rodziców stale w wymiarze umożliwiającym zaliczenie mu tego okresu jako pracy w gospodarstwie. Nie posiadał bowiem statusu domownika rolnika. Sąd Okręgowy odwołał się przy tym do wyrok Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 16.10.2018 r. (III AUa 617/18). Sąd Okręgowy podzielił też pogląd, że pozostawanie w stosunku pracy i podleganie z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu wyłącza możliwość zaliczenia równoległego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców do rolniczego stażu

ubezpieczeniowego (tak. wyrok SA w Krakowie z dnia 31 lipca 2013 r., sygn. akt III AUa 1513/12, wyrok SA w Lublinie z dnia 09.02.2017 r., III AUa 918/16).

Oznacza to dla odwołującego, że te okresy, które zostały uwzględnione przez ZUS przy ustalaniu emerytury kapitałowej, nie mogą być zaliczone do stażu, od którego zależy prawo do emerytury rolniczej.

Odnosić należy, że od dnia 01.01.1983 r. uległy zmianie przepisy stanowiące podstawę do zaliczenia danego okresu do ubezpieczenia społecznego rolników. Wówczas bowiem wszedł w życie art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, nakładający do dnia 31.12.1988 r. obowiązek podwójnego płacenia składek za domownika rolnika, który był jednocześnie pracownikiem. Oznacza to, że w tym przedziale czasowym ustawodawca nie tylko dozwalał, ale wręcz nakazywał podleganie obu ubezpieczeniom przez pracownika, który jednocześnie spełniał przesłanki podlegania ubezpieczeniu rolniczemu. Natomiast po tej dacie (01.01.1989 r.) w myśl znowelizowanego art. 3 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy – ubezpieczeniu nie podlegały osoby, będące pracownikami zatrudnionymi w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa wymiaru obowiązującego w danym zawodzie albo objęte innymi przepisami o ubezpieczeniu społecznym lub o zaopatrzeniu emerytalnym. W kontekście tych przepisów wskazać należy, że H. K. nie został zgłoszony jako domownik rolnika w okresie od 01.01.1983 r. do 31.12.1984 r. i nie opłacono za niego składek. Ta okoliczność potwierdza ustalenia, iż w tym okresie odwołujący nie spełniał wymogów, aby być uznanym za domownika rolnika i zaliczyć mu z tego tytułu okres do stażu wymaganego przy emeryturze rolniczej.

Natomiast od dnia 01.01.1985 r. odwołujący – jako właściciel gospodarstwa rolnego – odprowadzał za siebie składki i dlatego okres ten ma zaliczony pomimo, że nadal kontynuował zatrudnienie do 17.06.1986 r.

Odwołujący przez długi okres był na rencie rolniczej: od 01.03.1997 r. do 31.03.2008 r. i od 25.04.2013 r. ma rentę przyznaną na stałe. Oczywiście brak jest podstaw, aby zaliczyć mu te okresy do stażu niezbędnego do uzyskania prawa do emerytury rolniczej. Od dnia 01.01.1997 r. wszedł w życie art. 3a ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z jego pierwotnym brzmieniem - jeżeli złożony został wniosek o rentę lub emeryturę, obowiązek ubezpieczenia ustaje z końcem kwartału, w którym wydana została decyzja o przyznaniu świadczenia, jednak nie wcześniej niż z końcem kwartału, w którym ubezpieczony nabył to prawo. Dlatego prawidłowo organ rentowy wyłączył H. K. z ubezpieczenia od 01.07.1997 r. do dnia 31.03.2008 r. Następnie wobec zmiany treści art. 3a ww. ustawy od dnia 01.10.2009 r. - prawidłowo KRUS wyłączył go z ubezpieczenia emerytalno-rentowego od dnia 25.04.2013 r. Po noweli tego przepisu ubezpieczenie ustawało bowiem od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu (a nie od kwartału).

Wobec powyższego brak jest podstaw prawnych do zaliczenia okresów pobierania renty. W myśl art. 19 ust. 1 powoływanej ustawy – do stażu, od którego zależy prawo do emerytury rolniczej, zalicza się tylko okresy podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Tymczasem w myśl przywoływanego powyżej art. 3a ust. 4 tej ustawy – z chwilą określoną w tym przepisie ustaje obowiązek ubezpieczenia. Natomiast art. 19 ww. ustawy stanowi o konieczności podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Tym samym brak jest podstaw do zaliczenia tych okresów przy obliczaniu stażu niezbędnego do uzyskania prawa do emerytury rolniczej. Okres pobierania renty traktowany jest jako przerwa w podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników (tak wyrok SN z dnia 14.12.2005 r., III UK 129/05, wyrok SN z 18.02.2003 r. II UK 147/02).

Odwołujący miał natomiast rację zdaniem Sądu Okręgowego co do tego, że należy mu zaliczyć dodatkowo okres od 12.02.1970 r. do 22.02.1970 r. Organ rentowy staż odwołującego liczy od dnia 23.02.1970 r., co stanowi ewidentną pomyłkę, gdyż H. K. 16 lat ukończył dnia (...) i pracował wówczas w gospodarstwie rolnym rodziców. Przy czym jest to zaledwie okres 11 dni i jego zaliczenie pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Rekapitułując Sąd I instancji uznał, że odwołujący nie zgromadził 25 lat niezbędnych okresów do uzyskania prawa do emerytury rolniczej, co skutkowało oddaleniem odwołania na mocy **art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.**

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelacja okazała się być zasadną

Słusznie Sąd Okręgowy nawiązał do art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2020 poz. 174 ze zm.) wskazując, że emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny tj. w przypadku kobiety 60 lat, a mężczyzny 65 lat;
- 2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20, który określa wymogi do nabycia emerytury przez rolnika w powszechnym wieku emerytalnym. Nie ulega przy tym wątpliwości, iż odwołujący spełnił z dniem 12 lutego 2019 r. pierwszy z tych warunków, osiągając wymagany wiek emerytalny 65 lat. Problemem spornym w sprawie było spełnienie przez odwołującego warunku posiadania co najmniej 25 lat (wymaganych od mężczyzny) podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, takowych bowiem okresów rolniczy organ rentowy ustalił w zaskarżonej decyzji jedynie 20 lat, 8 miesięcy i 23 dni, a Sąd Okręgowy doliczył do tego dalszy ale krótki okres od 12.02.1970 r. do 22.02.1970 r.

Uzupełnić należy, że okresy podlegania rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu ustawodawca zdefiniował w art. 20 ust.1. wskazując, że do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 zalicza się okresy:

- 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990;
- 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.;
- 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi.

Zważywszy, że odwołujący jest osobą urodzoną po 31.12.1948 r. - zgodnie z art. 20 ust. 3 ustawy nie mogą mu być zaliczone okresy wymienione w art. 20 ust.1 pkt 3 tj. okresy, od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi, czyli w pewnym uproszczeniu okresy podlegania ubezpieczeniu powszechnemu. Nie jest zatem możliwe uzupełnienie przez niego okresów ubezpieczenia rolniczego okresami składkowymi czy nieskładkowymi przewidzianymi w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 poz. 1270 j.t). Z drugiej jednak strony, co nie jest w sprawie bez znaczenia, w przypadku odwołującego nie dochodzi do zbiegu okresów połączonego z zasadę jednorazowego zaliczenia tego samego okresu ubezpieczenia, co miało miejsce wcześniej, gdy w obu systemach prawo od świadczeń uzależnione było od stażu ubezpieczeniowego. W przypadku odwołującego tak nie jest, ponieważ nabył on prawa do emerytury w ZUS na podstawie art. 24 ustawy (decyzja, z dnia 18 lutego 2019 r. od dnia ukończenia 65 roku życia czyli 12 lutego 2019 r.), a zatem nie „zużył” do nabycia tego prawa żadnych okresów ubezpieczenia, bo nie są one przesłanką nabycia tej emerytury. Oznacza to, że o tym czy odwołujący ma wystarczający staż ubezpieczeniowy do prawa do emerytury rolniczej decydować musi tylko to, czy dysponuje on innymi - dalszymi – poza już zaliczonymi przez rolniczy organ rentowy okresami, które dadzą się zakwalifikować jako okres podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu. W okolicznościach niniejszej sprawy chodzi przede wszystkim o okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990 (art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy) oraz okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r. (art. 20 ust. 1. pkt 2 ustawy).

Interesujący z tego punktu widzenia jest okres od **2 maja 1977 r. do 31.12.1984 r.** (od 1.01.1985 r. podlegał ubezpieczeniu jako rolnik prowadzący gospodarstwo – bezsporne). Okres ten w aspekcie art. 20 ust. 1 ustawy trzeba rozbić na 2 okresy tj.:

- Okres od 2.05.1977 r. do 31.12.1982 r. , który należy rozważyć jak okres pod

kątem pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r. (art. 20 ust.1 pkt 2 ustawy);

- okres od 1.01.1983 r. do 31.12.1984 r. jako okres podlegania ubezpieczeniu

społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990 (art. 20 ust.1 pkt 1 ustawy).

W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, gdy ostatecznie Sąd Okręgowy zaliczył odwołującemu staż ubezpieczeniowy w wymiarze ponad 20 lat i 9 miesięcy (11 dni więcej niż organ rentowy) już doliczenie pierwszego z tych okresów tj. okresu od 2.05.1977 r. do 31.12.1982 r. (5 lat i 8 miesięcy) powoduje, że odwołujący spełni przesłankę stażową, i zbędnym nawet stanie rozważanie tego drugiego okresu.

Analizując zatem w pierwszej kolejności okres od 2.05.1977 r. do 31.12.1982 r. przypomnieć trzeba, że Sąd Okręgowy przyjął że wprawdzie wnioskodawca pracując w (...) mieszkał z rodzicami na gospodarstwie, to jak podał nie posiadał statusu domownika rolnika i okresu tego zaliczyć nie można, a nadto podlegał innemu ubezpieczeniu. Pogląd ten generalnie jest wadliwy, a Sąd Okręgowy zapożyczył go z wykładni art. 10 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dotyczącego zliczania okresu pracy rolniczej do emerytury w systemie powszechnym. Regulacje te, a w konsekwencji i utrwalone na ich tle orzecznictwo nie przekłada się bowiem na wykładnię art 20 ust 1 i 2 ustawy rolniczej. Zwrócił na to ostatnio uwagę SN w wyroku z 12.12.2019 r. I UK 314/18 (LEX nr 2779502) wskazując, że art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy jest samodzielną normą prawną, określającą wyodrębniony okres pracy w gospodarstwie rolnym osoby zdolnej ze względu na wiek do rzeczywistego wykonywania stałej i niezbędnej pracy w gospodarstwie rolnym, która w rozumieniu tego przepisu nie jest uwarunkowana dodatkowymi wymaganiami, jakim powinna odpowiadać praca domownika w gospodarstwie rolnym. Praca, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2, może być pracą wykonywaną przez osobę będącą członkiem rodziny rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne, a także przez osobę niepowiązaną z nim węzłem rodzinnym. W konsekwencji SN w cytowanym wyroku I UK 314/18 przyjął, że w sporze o zaliczenie do rolniczego stażu ubezpieczeniowego okresu pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 r. (art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) nie jest właściwe ani przydatne ocenianie statusu domownika rolnika oraz śledzenie zmian, którym status ten podlegał w kolejnych rolniczych ustawach ubezpieczeniowych w związku z podleganiem podwójnemu ubezpieczeniu. W tym samym wyroku SN podkreślił również, iż zakaz podwójnego uwzględniania okresów ubezpieczenia dotyczy jedynie tych okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, a więc okresów prawo to kształtujących. Zastrzeżenie jest wyraźne, a więc według reguł ustalania świadczeń z ubezpieczeń społecznych chodzi o okres ubezpieczenia, który ma wpływ na prawo do świadczeń, a nie na ich wysokość.

Przenosząc powyższe wywody do sprawy niniejszej poza sporem winno być, iż odwołującemu się jako urodzonemu po 31.12.1948 r. nie można zaliczyć okresu ubezpieczenia z tytułu pracy w ramach stosunku pracy w (...) od 2.05.1977 r. do 17.06.1986 r. – bo jest okres ubezpieczenia w systemie powszechnym. Nie jest jednak wykluczone, i nie jest obejściem tej regulacji rozważenie czy okres ten (od 2.05.1977 r. do 31.12.1982 r.), nie może być odwołującemu zaliczony jako okres podlegający uwzględnieniu do emerytury rolniczej, o którym mowa w art. 20 ust. pkt 1 lub 2 ustawy rolniczej - jeżeli spełnione zostały przesłanki tych regulacji. Poza sporem w sprawie było, iż odwołujący w tym czasie pracując (...), a zatem w świadcząc usługi rolnicze w ramach (...) innym rolnikom i mieszkając na gospodarstwie rodziców, które potem przejął, pracował równolegle na tym gospodarstwie rolnym w natężeniu uzasadniającym uznanie tej pracy za okres ubezpieczenia rolniczego, o którym mowa w art. 20 ust.1 pkt 2 ustawy. Czyniąc niezbędne ustalenia w tym zakresie Sąd Apelacyjny uzupełnił materiał dowodowy poprzez zażądanie z KRUS akt rentowych rodziców odwołującego (J. i Z. K.), poprzez przesłuchanie odwołującego H. K. w charakterze strony oraz zgłoszonych w przez jego pełnomocnika świadków niego 3 świadków (żony T. K. i jego rodzeństwa : brata S. K. i M. K. ; protokół elektroniczny rozprawy z dnia 23.06.2020 r. k. 66-67). Wszystkie powyższe zeznania przy uwzględnieniu upływu czasu i zacieraniu się w związku z tym szczegółów, co do istoty zasługują na wiarę i potwierdzają one realną i wymierną pracę odwołującego na gospodarstwie rolnym rodziców w tym okresie. W świetle tych zeznań praca ta nie tyle nawet miała charakter pomocy w pracy na gospodarstwie rodziców, co była zbliżona do współprowadzenia tego gospodarstwa, które ostatecznie zresztą odwołujący przejął. Z wiarygodnych zatem zeznań świadków i samego odwołującego wynika,

iż gospodarstwo to miało około 17 ha, hodowano relatywnie znaczną na owe czasy ilość inwentarza (6 krów, kilkanaście świń, drób), było usprzętowane w podstawowe narzędzia rolnicze, a dochody osiągnięte przez odwołującego z tego gospodarstwa było porównywalne o ile nie większe, niż z pracy w (...). Z zeznań odwołującego się i świadków wynika, że odwołujący przed pracą w (...) dokonywał niezbędnych prac na gospodarstwie (np. obrządek, dostarczenia mleka do punktu) i podobnie czynił po powrocie z pracy do późnych godzin wieczornych. Pomagali mu rodzice i żona ale w mniejszym zakresie, z uwagi na konieczność opieki nad dziećmi, z których pierwsze urodziło się w (...)r. Nie bez znaczenia w tym zakresie było i to, że dwoje dzieci było dotknięte przewlekłymi chorobami i wymagało permanentnej opieki. Z zeznań tych wynika, że w tym czasie mimo, że gospodarstwo było rodziców, to część maszyn rolniczych była kupiona już przez odwołującego, który swoje życie rodzinne i zawodowe związał po założeniu rodziny w 1976 r. z tym gospodarstwem. Sąd Apelacyjny nie ma zatem wątpliwości oceniając materiał dowodowy całościowo, iż okres pracy odwołującego od 2 maja 1977 r. do 31.12.1982 r. jest okresem jego pracy na gospodarstwie, podlegającym zakwalifikowaniu jako okres pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r. (art. 20 ust.1 pkt 2 ustawy). Jak wspomniano wcześniej - zaliczeniu tego okresu nie stoi na przeszkodzie fakt podlegania w tym okresie ubezpieczeniu powszechnemu z tytułu stosunku pracy ze (...), bo Sąd Apelacyjny nie zalicza odwołującemu okresu podlegania temu ubezpieczeniu powszechnemu, lecz zalicza autonomiczny okres pracy na gospodarstwie rolnym – świadczonej w tym samym czasie - podlegający uwzględnieniu do emerytury rolniczej zgodnie z wspomnianym art. 20 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Trzeba tu przypomnieć w tamtym okresie zjawisko takich dwuzawodowców było relatywnie powszechne (potocznie nazywanych „chłoporobotnikami”), a tym samym często dochodziło do aktywności zawodowej wykonywane w obu systemach jednocześnie, w pewnych okresach podwójne podleganie ubezpieczeniom było nawet obligatoryjne, na co zwraca uwagę i Sąd Okręgowy. Analizując właściwe regulacje czasowe i orzecznictwo sądowe na ich tle, dostrzec trzeba, że w orzecznictwie przyjmowano, że okresy pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 lipca 1977 r. były zaliczane także wtedy, gdy rolnik był równocześnie zatrudniony i z tytułu tego zatrudnienia uzyskał prawo do emerytury (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 1990 r., III UZP 8/90, OSNC 1991 nr 2-3, poz. 19). W art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych z dnia 14 grudnia 1982 r. nie był wyłączony zbieg ubezpieczeń społecznych i nie wymagano, by praca w gospodarstwie rolnym stanowiła jedynie zajęcie. Dopiero od 1 stycznia 1983 r., po tym jak wyraźnie zaznaczyło się rozdzielenie systemów ubezpieczenia pracowniczego i rolniczego, zastrzeżono w definicji domownika - jako warunek ubezpieczenia - niepodleganie obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów (art. 2 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych). Także w art. 6 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie wyłączono zaliczania okresów z powodu podwójnego ubezpieczenia, lecz w art. 20 ust. 2 tej ustawy postanowiono, że okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów, Analogicznie postanowiono w art. 131 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, dodanym przez art. 93 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a następnie w art. 10 ustawy o emeryturach i rentach. W orzecznictwie utrwalono z kolei pogląd, że dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym), uniemożliwia późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2013 r., III BU 2/12, niepublikowane i wyrok z dnia 8 maja 2007 r., II UK 164/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 172, uzasadnienie cytowanego wyżej wyroku z 12.12.2019 r. I UK 314/18). Tak należy też roznieć zakaz podwójnego zaliczania okresów z art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a zatem, że zakaz podwójnego uwzględniania okresów ubezpieczenia dotyczy jedynie tych okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, a więc okresów prawo to kształtujących (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III UK 78/12, niepublikowane). Zastrzeżenie jest wyraźne, a więc według reguł ustalania świadczeń z ubezpieczeń społecznych chodzi o okres ubezpieczenia, który ma wpływ na prawo do świadczeń, a nie na ich wysokość. Z perspektywy okresu funkcjonowania art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zresztą w wersji niezmienionej od dnia 1 stycznia 1991 r., oznacza to, że ustawodawca odwoływał się do otoczenia prawnego, w którym obowiązywała ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, w której przewidziane w art. 26 tej ustawy; prawo do emerytury, uzależnione było od osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz od wykazania okresu zatrudnienia wynoszącego łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla

mężczyzn. Artykuł 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie nawiązuje zatem w żaden sposób do warunków emerytalnych ustalonych obecnie w art. 24 ustawy o emeryturach i rentach dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. , które nabywają prawa emerytalne bez względu na okres zatrudnienia, a tylko po ukończeniu wieku emerytalnego. W konsekwencji, jeżeli rolnik dysponuje okresem, o którym mowa w art. 20 ust. 1 pkt 2, to okres taki podlega uwzględnieniu (do 31.12.1982 r.) nawet gdyby, w tym czasie dodatkowo rolnik pracował poza rolnictwem. Jak wcześniej przytoczono, tak właśnie było w przypadku odwołującego, który równocześnie z podjęciem pracy w (...) dalej mieszkał z rodzicami i pracował na gospodarstwie rolnym tychże rodziców, które to gospodarstwo zostało mu zresztą potem przez nich przekazane. Konkludując - doliczony odwołującemu przez Sąd Apelacyjny okres od 2.05.1977 r. do 31.12.1982 r. po zsumowaniu z okresem niespornym zaliczonym przez rolniczy organ rentowy (20 lat, 8 miesięcy i 23 dni) i sąd (który nadto doliczył dalsze 11 dni) powoduje, że odwołujący się posiada wystarczający okres ubezpieczenia rolniczego do nabycia prawa do emerytury rolniczej wynoszący co najmniej 25 lat.

Z tej przyczyny za zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny dokonał stosownej zmiany zaskarżonego wyroku i decyzji, przyznając prawo do emerytury rolniczej odwołującemu od miesiąca złożenia wniosku (art. 129 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników).

O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i k.p.c. w zw. art. 122 § 1 k.p.c., jako że odwołujący korzystała z pomocy pełnomocnika (adwokata) ustanowionego z urzędu. Wysokość stawki określona została ona podstawie §10 ust 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz., 1800).